

# Jaarverslag 2024

**Commissie van Toezicht RIVM**

*16-09-2025*

# Inhoudsopgave

|                                                                                                  |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Inhoudsopgave.....                                                                               | 2  |
| Samenvatting .....                                                                               | 3  |
| 1. Inleiding.....                                                                                | 4  |
| 2. Wettelijke taak en werkwijze .....                                                            | 5  |
| 2.1 Wettelijke taak.....                                                                         | 5  |
| 2.2 Werkwijze .....                                                                              | 5  |
| 2.3 Informatievoorziening.....                                                                   | 6  |
| 3. Algemeen .....                                                                                | 8  |
| 3.1 Vergaderingen en contactmomenten.....                                                        | 8  |
| 3.2 Actuele onderwerpen .....                                                                    | 8  |
| 3.3 Algemene indrukken van de Commissie aan de hand van verstrekte overzichten .....             | 8  |
| 3.4 Bibliometrische analyse 2015-2022/23 .....                                                   | 9  |
| 3.5 Bedreigingen van de onafhankelijkheid.....                                                   | 9  |
| 3.6 Kennisbasis RIVM .....                                                                       | 9  |
| 4. Strategisch Programma RIVM (SPR).....                                                         | 11 |
| 4.1 Jaarrapportage SPR 2024 .....                                                                | 11 |
| 5. Wetenschappelijke audits.....                                                                 | 12 |
| 5.1 Methodologie.....                                                                            | 12 |
| 5.2 Follow-up audit COVID-19 data analytics and modelling for scientific advice to policy makers | 12 |
| 5.4 Wetenschappelijke audit centrum Milieukwaliteit.....                                         | 13 |
| 5.4 Audit SPR.....                                                                               | 14 |
| 6. Vertrouwenspersoon Wetenschappelijke Integriteit .....                                        | 15 |
| 7. Oordeel van de Commissie.....                                                                 | 15 |

## Samenvatting

De Commissie van Toezicht (voorts: Commissie) heeft tot taak het wetenschappelijk niveau en de onafhankelijkheid van het RIVM te bewaken. Zij doet hierover jaarlijks verslag aan de eigenaar, het Ministerie van VWS.

De Commissie oordeelt positief over de wetenschappelijke kwaliteit en onafhankelijkheid van het RIVM in 2024. Dat oordeel berust op een breed scala aan observaties: de bibliometrische analyse, de resultaten van de uitgevoerde audits, en ook op de wijze waarop het RIVM is omgegaan met wetenschappelijke kritiek en met bedreigingen van de onafhankelijkheid. Wel zijn door de Commissie, mede op basis van audit-rapporten, diverse punten van aandacht gesignaleerd die zijn erkend en worden opgevolgd.

De Commissie was verheugd te zien dat het aantal wetenschappelijke publicaties in 2024 is toegenomen t.o.v. 2023. Zij stelt vast dat de Rijksopdrachtgevers in zijn algemeenheid (zeer) tevreden zijn, en spreekt vertrouwen uit dat de verbeterpunten uit de programma-evaluaties adequaat worden opgepakt. Ook heeft de Commissie vertrouwen in de wijze waarop het RIVM voornemens is de aanbevelingen uit de audits op te volgen. Aan de hand van de CWTS-analyse wordt geconstateerd dat het RIVM ten opzichte van Europese instituten goed uit de benchmarkanalyse komt voor wat betreft wetenschappelijke publicaties.

De Commissie constateert een toenemende tendens van beïnvloeding van wetenschap door politiek gemotiveerde wensen – ook wel aangeduid als 'wetenschap op bestelling'. Hierbij wordt wetenschappelijke kennis of expertise betrokken voor de ondersteuning van voorgesteld beleid, met potentieel risico op sturing of selectieve inzet van expertise. De Commissie acht het belangrijk deze trend te benoemen in het jaarverslag.

Het RIVM slaagt er in het algemeen goed in om haar wetenschappelijke kwaliteit en onafhankelijkheid te waarborgen. Hoewel er momenteel geen kritieke bedreigingen zijn gesignaleerd acht de Commissie het wenselijk om te bezien op welke wijze de onafhankelijkheid van het RIVM nóg robuuster gewaarborgd kan worden. Hiertoe zou bijvoorbeeld een scenario-analyse kunnen worden ingezet om potentiële bedreigingen systematisch in kaart te brengen.

De Commissie constateert ook dit jaar dat er in 2024 onvoldoende vorderingen zijn gemaakt met structurele borging van de kennisbasis van het RIVM. Helaas moet de Commissie opnieuw haar zorg uitspreken over de ontoereikende financiële middelen voor de structurele borging van de wetenschappelijke kennisbasis van het RIVM. De Commissie is van mening dat een structurele oplossing noodzakelijk is om de wetenschappelijke kwaliteit te kunnen borgen en adequaat te kunnen anticiperen op de snelle ontwikkelingen in kennis en methodologie.

## 1. Inleiding

In dit jaarverslag doet de Commissie van Toezicht van het RIVM-verslag van de bevindingen van haar werkzaamheden in 2024. Op basis van deze bevindingen stelt de Commissie een verklaring op over het wetenschappelijk niveau en de onafhankelijkheid van het RIVM. Haar oordeel rapporteert zij aan de continuïteitsverantwoordelijke (voorheen 'eigenaar') van het RIVM binnen het moederdepartement, de Secretaris-Generaal (SG) van het Ministerie van VWS.

Zoals ieder jaar heeft de Commissie zich uitgebreid laten informeren over de wetenschappelijke activiteiten van het RIVM en de reacties die deze activiteiten bij de opdrachtgever en in de maatschappij hebben opgeroepen. Verder heeft zij zich verdiept in de invulling, uitvoering en evaluatie van het Strategisch Programma RIVM (SPR), en opdracht gegeven voor een aantal externe audits van het wetenschappelijk werk van het RIVM. Tevens neemt zij in haar oordeel de bevindingen van de Vertrouwenspersoon Wetenschappelijke Integriteit mee, die rapporteert aan de Commissie van Toezicht.

In de volgende hoofdstukken komen de belangrijkste bevindingen van de Commissie betreffende het jaar 2024 aan de orde. Het volledige Jaarverslag van de Commissie wordt gepubliceerd op de website van het RIVM. Een korte samenvatting van het Jaarverslag van de Commissie wordt opgenomen in de Jaarrapportage RIVM 2024 aan de eigenaar van het RIVM.

## 2. Wettelijke taak en werkwijze

### 2.1 Wettelijke taak

De formele positie van de Commissie van Toezicht is vastgelegd in de Wet op het RIVM en de Memorie van Toelichting bij de wetswijziging van maart 2020<sup>1</sup>. De Commissie van Toezicht heeft, zoals daarin gesteld, tot taak “het wetenschappelijk niveau en de onafhankelijkheid” van het RIVM te bewaken.

De kern van het werk van de Commissie wordt gevormd door toezicht op en advies over de kwaliteit van het onderzoek van het RIVM, inclusief de daarin door het RIVM gehanteerde kwaliteitssystemen. De Commissie laat daarom, in overleg met de directie van het RIVM, externe audits uitvoeren en is nauw betrokken bij de invulling die het RIVM geeft aan het Strategisch Programma RIVM (SPR). Verder is ook de bewaking van de onafhankelijkheid van het RIVM-onderdeel van de taak van de Commissie.

### 2.2 Werkwijze

De Commissie van Toezicht bestaat uit ten hoogste zeven leden, waaronder de voorzitter. De leden worden benoemd door de minister van VWS, in overeenstemming met de ministers van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, Economische Zaken en Klimaat en Infrastructuur en Waterstaat. Daarvan worden twee leden, waaronder de voorzitter, benoemd op voordracht van de KNAW. Er wordt gestreefd naar een diversiteit aan expertisevelden, passend bij de opdrachtenportefeuille van het RIVM. De leden worden benoemd voor een periode van vier jaar en kunnen worden herbenoemd voor eenzelfde periode.

| Samenstelling van de Commissie van Toezicht RIVM 2024:                    | Sinds      | Termijn loopt af |
|---------------------------------------------------------------------------|------------|------------------|
| <b>Leden benoemd op voordracht van de KNAW:</b>                           |            |                  |
| Prof. dr. J.P. Mackenbach (voorzitter) (maatschappelijke gezondheidszorg) | 01-01-2017 | 01-01-2025       |
| Prof. dr. A.P. Hardon (medische antropologie)                             | 01-01-2017 | 01-01-2025       |
| <b>Leden aangewezen door de minister van VWS:</b>                         |            |                  |
| Prof. dr. J.C. Seidell (voeding en gezondheid)                            | 01-01-2018 | 01-01-2029       |
| Prof. dr. M. Nielen (veterinaire volksgezondheid)                         | 01-09-2019 | 01-09-2027       |
| Prof. dr. F.G.M. Russel (farmacologie en toxicologie)                     | 01-07-2021 | 01-07-2029       |
| Prof. dr. W.J.M. Spaan (medische microbiologie, virologie)                | 01-01-2022 | 01-01-2026       |
| Prof. dr. A.P. van Wezel (milieu-ecologie)                                | 01-10-2024 | 01-10-2028       |

Prof. dr. van Wezel is per 1-10-2024 de opvolger van prof. dr. Kroeze.

Onder de Commissie ressorteert de Vertrouwenspersoon Wetenschappelijke Integriteit van het RIVM. Deze functie werd in 2024 vervuld door prof. dr. H. Eijsackers.

De Commissie van Toezicht vergadert elk jaar vijfmaal; vier reguliere vergaderingen en in principe één thematische vergadering. Tijdsbeslag per vergadering is één dagdeel.

Het secretariaat van de Commissie van Toezicht is belegd bij het RIVM. T.L. Niessen, MSc, vervulde in 2024 de functie als secretaris van de Commissie van Toezicht.

---

<sup>1</sup> Wet op het RIVM. [wetten.nl - Regeling - Wet op het RIVM - BWBR0008289](https://wetten.nl/Regeling-Wet-op-het-RIVM-BWBR0008289)

### *Portefeuilles*

In 2022 heeft de Commissie van Toezicht besloten om met ‘portefeuilles’ te gaan werken, waarbij individuele Commissieleden extra aandacht hebben voor een bepaald RIVM-onderdeel of -werkterrein. Het portefeuillehouderschap dient ertoe de Commissie van Toezicht zich een completer en diepgaander beeld te laten vormen van de wetenschappelijke kwaliteit en onafhankelijkheid van het werk van het RIVM. Op basis van achtergrond en expertise is de volgende portefeuillevverdeling vastgesteld:

|                                   |                                                                                           |
|-----------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------|
| Centrum Infectieziektebestrijding | prof. dr. M. Nielen<br>prof. dr. W.J.M. Spaan                                             |
| Volksgezondheid & Zorg            | prof. dr. A.P. Hardon<br>prof. dr. J.C. Seidell                                           |
| Milieu & Veiligheid               | prof. dr. A.P. van Wezel (opvolger van<br>prof. dr. C. Kroeze)<br>prof. dr. F.G.M. Russel |

De voorzitter bewaakt het algehele overzicht en is daarom niet verbonden aan een kennisdomein.

### **2.3 Informatievoorziening**

Om haar taak goed te kunnen vervullen, is het voor de Commissie van belang dat zij goed en tijdig wordt geïnformeerd over de wetenschappelijke activiteiten van het RIVM, en over ontwikkelingen binnen en buiten het RIVM die op de wetenschappelijke positie van het RIVM invloed hebben. De informatievoorziening aan de Commissie bestaat uit de volgende elementen:

- Tijdens iedere vergadering wordt de Commissie door de directie van het RIVM geïnformeerd over actuele ontwikkelingen en de laatste stand van zaken betreffende relevante onderwerpen of thema's. Dit biedt de Commissie de gelegenheid om kritische vragen te stellen, advies uit te brengen en, indien zij dit wenselijk of noodzakelijk acht, belangrijke onderwerpen te agenderen voor een apart vervolgoverleg of een latere vergadering.
- De agenda van de Commissievergaderingen wordt vastgesteld in overleg tussen de voorzitter en de directie van het RIVM, waarbij ernaar wordt gestreefd alle belangrijke ontwikkelingen de revue te laten passeren. De bespreking wordt doorgaans voorbereid aan de hand van een of meerdere schriftelijke documenten vanuit het RIVM. Elk agendapunt wordt mondeling ingeleid door een directielid of medewerker van het RIVM. In de discussie heeft de Commissie de gelegenheid de directie van het RIVM kritisch te bevragen en/of van advies te voorzien.
- Omdat de opdracht van de Commissie ook het toezicht op de wetenschappelijke onafhankelijkheid van het RIVM betreft wordt jaarlijks tijdens één van de Commissievergaderingen met senior-onderzoekers van het RIVM stilgestaan bij de vraag of zich in het voorgaande jaar bedreigingen van de onafhankelijkheid in wetenschappelijke kennisproducten hebben voorgedaan, en zo ja, hoe het RIVM daarmee is omgegaan. Een dergelijke bespreking over het kalenderjaar 2024 heeft plaatsgevonden op 24 april 2024 (paragraaf 3.4).
- De Commissie brengt eenmaal per jaar een werkbezoek aan een onderdeel van het RIVM. In 2024 beoogde de Commissie van Toezicht een bezoek te brengen aan het nieuwe gebouw van het RIVM. Dit bezoek is uitgesteld tot februari 2025. In aanvulling op het jaarlijkse werkbezoek kunnen individuele leden van de Commissie op maat gesneden werkbezoeken brengen aan onderdelen van het RIVM die bij hun expertise aansluiten.

- De Commissie heeft in 2024 communicatiebulletins en overzichten van publicaties van het RIVM ontvangen. Eenmaal per jaar ontvangt de Commissie het wetenschappelijk jaarverslag, inclusief een lijst van de publicaties, een samenvatting van de evaluatie door de opdrachtgevers (d.w.z. de diverse Ministeries) van het werk van het RIVM, en een overzicht van onderwerpen waarmee het RIVM in het nieuws is geweest, in het bijzonder wanneer daarbij de wetenschappelijke kwaliteit of onafhankelijkheid van het RIVM ter sprake kwam (paragraaf 3.3).

### **3. Algemeen**

#### **3.1 Vergaderingen en contactmomenten**

In 2024 heeft de Commissie van Toezicht vijf reguliere vergaderingen gehad. Twee van de vijf bijeenkomsten vonden fysiek plaats.

Daarnaast waren leden van de Commissie betrokken bij bilaterale contacten met verschillende afdelingen van het RIVM in het kader van assessments of voor gevraagde adviezen als reviewers, als ook bij activiteiten van de RIVM Academy.

#### **3.2 Actuele onderwerpen**

De Commissie bespreekt tijdens de vergaderingen ook actuele onderwerpen en ontwikkelingen die samenhangen met de wetenschappelijke kwaliteit en onafhankelijkheid van het RIVM. Voorbeelden hiervan zijn de verhuizing van het RIVM, financiële taakstellingen voor het RIVM, en ontwikkelingen op het dossier van de kennisbasis van het RIVM.

#### **3.3 Algemene indrukken van de Commissie aan de hand van verstrekte overzichten**

Ter verdere beoordeling van de wetenschappelijke kwaliteit van het RIVM heeft de Commissie van Toezicht drie overzichten opgevraagd:

- Analyse wetenschappelijke publicaties en rapporten 2010-2024;
- Het overzicht van beoordelingen van RIVM-programma's door Rijksopdrachtgevers over 2024;
- Een overzicht van 'spraakmakende' RIVM-rapporten gepubliceerd in 2024.

Uit de analyse van de wetenschappelijke publicaties en rapporten blijkt dat het RIVM in 2024 178 rapporten heeft gepubliceerd, wat een stijging is t.o.v. van 2023. Het aantal gepubliceerde kennisnotities in 2024 is 50; sinds dat jaar een nieuwe publicatievorm. Van de 178 rapporten zijn 32 rapporten samen met auteurs van andere instituten/universiteiten geschreven en de rest alleen met RIVM-auteurs. Van de kennisnotities is er één in samenwerking met een ander instituut gemaakt. Het totaal aantal wetenschappelijke publicaties in 2024 is 724. Hiervan zijn er 698 artikelen in (wetenschappelijke) tijdschriften en 26 andere publicaties in o.a. als boekhoofdstuk of co-auteur rapporten van een andere instantie. De Commissie was verheugd te zien dat het aantal publicaties in 2024 is toegenomen t.o.v. 2023 (685 wetenschappelijke publicaties).

Zoals ieder jaar hebben de Rijksopdrachtgevers ook over 2024 het verloop en de resultaten van de door het RIVM uitgevoerde programma's beoordeeld. Het algemene beeld dat uit de evaluaties naar voren komt is vergelijkbaar met vorig jaar. De inhoudelijke kwaliteit van de producten en bruikbaarheid voor de opdrachtgever wordt bij vrijwel alle programma's goed beoordeeld. De samenwerking en communicatie worden bij de meeste programma's van beide kanten positief gewaardeerd. Ook de flexibele en pro-actieve houding wordt meerdere keren genoemd. Doorlooptijd en tijdigheid worden bij een aantal (onderdelen van) programma's door de opdrachtgevers genoemd als aandachtspunt. De overall-beoordelingen van de programma's over 2024 variëren, met uitzondering van één onvoldoende (vanwege tijdelijke moeizame communicatie met betrekking tot een onderdeel binnen P8 IGJ), van voldoende tot zeer goed/uitstekend. De Commissie stelt vast dat de Rijksopdrachtgevers in zijn algemeenheid (zeer) tevreden zijn, en spreekt vertrouwen uit dat de verbeterpunten worden opgepakt.

Het RIVM voorziet de Commissie ten behoeve van het jaarverslag ook van een overzicht van onderwerpen waarmee het RIVM in het nieuws is gekomen, tezamen met een analyse van eventuele



kritiek vanuit wetenschappelijke hoek die in de loop van het verslagjaar naar voren is gekomen. Ook in 2024 hebben diverse RIVM-publicaties en rapporten tot maatschappelijke discussie geleid, waarbij soms ook wetenschappelijke kritiek is geuit.

### **3.4 Bibliometrische analyse 2015-2022/23**

Eens in de vier jaar laat het RIVM alle wetenschappelijke publicaties bibliometrisch analyseren door het Centre for Science and Technology Studies (CWTS). Een dergelijke analyse is gebaseerd op aantallen wetenschappelijke publicaties en het aantal maal dat die worden geciteerd in andere publicaties.

De analyse ging over de periode van 2019-2022. Het aantal publicaties is stabiel gebleven in vergelijking met de periode 2015-2018. De wetenschappelijke impact, op basis van citaties, bleek stabiel en is 18%-20% boven het wereldwijde gemiddelde. Het percentage open access (% OA) is in de periode 2019-2022 89%, fors hoger dan de 74% in de vorige periode (2015-2018).

De Commissie was verheugd om te zien dat in deze analyse onderscheid gemaakt werd tussen reguliere RIVM-publicaties en SPR-publicaties. Opvallend was dat de gemiddelde citatiescore van SPR gelijk is aan die van reguliere publicaties. De Commissie constateerde dat het aantal publicaties niet is gestegen, ondanks de toename van het RIVM. De Commissie van Toezicht constateerde op basis van het rapport dat het RIVM ten opzichte van Europese instituten goed uit de benchmarkanalyse komt.

### **3.5 Bedreigingen van de onafhankelijkheid**

De Commissie reflecteert ieder jaar op mogelijke bedreigingen van de onafhankelijkheid van het wetenschappelijk werk van het RIVM. In april 2025 zijn senioronderzoekers van het RIVM door de Commissie uitgenodigd om aan de hand van casuïstiek in gesprek te gaan over de onafhankelijkheid van het wetenschappelijk werk en bewaking hiervan. Er zijn verschillende casussen besproken, waarbij met name aandacht is besteed aan de daarin naar voren gekomen (ethische dilemma's) en complexiteiten. De bespreking bood tevens ruimte voor reflectie op geleerde lessen en aandachtspunten voor toekomstige situaties. De Commissie constateert een toenemende tendens van beïnvloeding van wetenschap door beleidsmatige wensen – ook wel aangeduid als 'wetenschap op bestelling'. Dit betreft een brede, mondiale trend waarbij wetenschappelijke kennis of expertise ingezet ter ondersteuning van voorgesteld beleid. Daarbij bestaat het risico op sturing of selectieve inzet van expertise. De Commissie acht het belangrijk deze trend te benoemen in het jaarverslag. Hoewel er momenteel geen acute bedreigingen zijn gesignaleerd acht de Commissie het van belang alert te blijven op bedreigingen van de onafhankelijkheid van het RIVM. Dit kan bijvoorbeeld door middel van scenario-analyses waarmee potentiële bedreigingen in kaart worden gebracht. Overheden kunnen bijvoorbeeld onderzoeksfinanciering bewust richten op 'politiek gewenste' onderwerpen of juist belangrijke maar gevoelige thema's onderfinancieren (bijvoorbeeld klimaatverandering, migratie, of gezondheidseffecten van industrie). In sommige landen worden wetenschappers onder druk gezet om hun onderzoeksresultaten aan te passen, uit te stellen of helemaal niet te publiceren als die politiek of economisch ongewenste gevolgen kunnen hebben. Dergelijke ontwikkelingen zouden ook in Nederland actueel kunnen worden en bedreigen niet alleen de onafhankelijkheid van het RIVM maar ook het vertrouwen in de wetenschap.

### **3.6 Kennisbasis RIVM**

De Commissie maakt zich al geruime tijd zorgen over de ontoereikende financiële middelen voor het borgen van de wetenschappelijke kennisbasis van het RIVM. Als gevolg van de agentschapsstructuur

en het accent op opdrachtfinanciering is onvoldoende financiering beschikbaar voor ontwikkeling en onderhoud van die wetenschappelijke kennisbasis. Dit betreft onder meer onderhoud, vernieuwing, transparantie en ontwikkeling van het kennisinstrumentarium, van mogelijkheden tot participatie in wetenschappelijke consortia en andere samenwerkingsverbanden, en de eigen programmering van wetenschappelijk onderzoek en signaleringsonderzoek.

De Commissie constateert ook dit jaar dat er in 2024 onvoldoende vorderingen zijn gemaakt met structurele borging van de kennisbasis van het RIVM.

### **3.7 Wijziging klachtenregeling Wetenschappelijke Integriteit RIVM**

In 2024 heeft de Commissie tweemaal conform de op dat moment geldende Klachtenregeling en Vertrouwenspersoon Wetenschappelijke Integriteit RIVM 2019 geoordeeld over (externe) klachten aangaande mogelijke schendingen van de wetenschappelijke integriteit en daarover advies uitgebracht aan de Directeur-Generaal (DG) van het RIVM. In beide gevallen concludeerde de KWI (klachtencommissie wetenschappelijke integriteit) dat de klacht niet tot het oordeel kon leiden dat het handelen van betrokkenen een schending van de wetenschappelijke integriteit behelde. De KWI zag daarmee af van (verdere) behandeling. De DG nam het advies in beide casussen over in zijn aanvankelijk oordeel. In beide gevallen hebben de klagers om een second opinion van het Landelijk Orgaan Wetenschappelijke Integriteit (LOWI) gevraagd.

Het LOWI concludeerde in de eerste casus dat de klacht niet met de vereiste zorgvuldigheid is behandeld, waarbij de taak van de vertrouwenspersoon onvoldoende gescheiden is van de taak van de KWI. Het LOWI adviseerde de klachtenregeling te herzien en het onderzoek naar de klacht te heropenen ([Advies 2024-10 – Landelijk Orgaan Wetenschappelijke Integriteit](#)). Naar aanleiding van dit advies is de Klachtenregeling herzien ([Wetenschappelijke integriteit en klachtenregeling | RIVM](#)). Hiermee is de scheiding van de rollen en taken van de Vertrouwenspersoon Wetenschappelijke Integriteit, Commissie Wetenschappelijke Integriteit en Commissie van Toezicht en een zorgvuldige behandeling van klachten wetenschappelijke integriteit vastgelegd en geborgd. Het onderzoek naar de klacht is in 2025 conform de nieuwe Klachtenregeling heropend.

In de nieuwe regeling legt de Commissie Wetenschappelijke Integriteit achteraf verantwoording af aan de DG in een jaarlijkse rapportage. In de rapportage wordt in algemene termen verslag gedaan van de behandelde zaken en de verrichte activiteiten. In de regeling is vastgelegd dat de DG deze jaarrapportage met de Commissie van Toezicht deelt ten behoeve van haar toezichthoudende rol.

In de tweede casus waar de KWI een oordeel over heeft uitgebracht, heeft het LOWI het verzoek van de klager ongegrond verklaart en de DG geadviseerd om de klacht definitief ongegrond te verklaren, in plaats van niet verder in behandeling te nemen ([Advies 2024-20 – Landelijk Orgaan Wetenschappelijke Integriteit](#)). De DG heeft na het advies van het LOWI het verzoek ongegrond verklaard.

## **4. Strategisch Programma RIVM (SPR)**

Het RIVM heeft de beschikking over een budget voor wetenschappelijke innovatie, het Strategisch Programma RIVM (SPR). Dit budget is gericht op de continuïteit van de RIVM-taken op de langere termijn, en specifiek bedoeld om “voorbereid te zijn op de vragen van morgen”. Daarvoor is het noodzakelijk de (internationale) wetenschappelijke positie van het RIVM te behouden en versterken, inclusief de daarvoor benodigde nieuwe onderzoeksmethoden en -technieken. De jaarrapportage is gedeeld met de eigenaar van het RIVM.

De Commissie van Toezicht RIVM is nauw betrokken bij de invulling die het RIVM geeft aan strategisch onderzoek. Zij wordt geïnformeerd over de inrichting en resultaten van het Strategisch Programma RIVM (SPR) en adviseert de DG RIVM over de:

1. Inhoudelijke kaders (speerpunten) die leidend zijn voor de keuze van projecten;
2. Toetsingsmethodiek van resultaten van het SPR;
3. Evaluatie van de resultaten van SPR-projecten.

### **4.1 Jaarrapportage SPR 2024**

De Commissie heeft met waardering kennisgenomen van de voortgang van het Strategisch Programma RIVM in 2024. In de jaarrapportage zijn de highlights van de SPR-rondes 2019-2022 en 2023-2026 beschreven. Ook zijn verschillende projecten uitgelicht, zijn de SPR-activiteiten beschreven, is de financiële verantwoording beschreven en is er een overzicht gegeven van de wetenschappelijke publicaties die door SPR tot stand zijn gekomen in 2024.

## 5. Wetenschappelijke audits

### 5.1 Methodologie

Wetenschappelijke audits van onderdelen van het RIVM vormen een belangrijk instrument voor de Commissie van Toezicht bij de uitvoering van haar taak. De Commissie is in dezen opdrachtgever. Zij stelt de doelstelling en de samenstelling van de auditcommissie vast, begeleidt de voorbereiding van de audit en evalueert het verslag en bijbehorende reactie van het RIVM. Tevens beoordeelt de Commissie na verloop van tijd de acties die zijn uitgevoerd naar aanleiding van de audit. De Commissie hanteert bij de audits in principe het door de KNAW, NWO en VSNU/UNL vastgestelde *Strategy Evaluation Protocol (SEP) 2021-2027*<sup>2</sup>.

Bij wetenschappelijke audits die in het verleden zijn uitgevoerd is echter gebleken dat niet alle beoordelingscriteria uit het SEP van toepassing zijn op het werk van het RIVM. Daarom is in 2016 een Leidraad ontwikkeld die beter toepasbaar is voor de evaluatie van de verschillende typen wetenschappelijk werk bij het RIVM. Op verzoek van de Commissie is deze Leidraad voor evaluaties bij het RIVM in 2021 geactualiseerd. Daarin zijn de inzichten van het nieuwe SEP (2021-2027) verwerkt en is de tekst uitgebreid n.a.v. bevindingen van twee recente audits over resp. straling en medische technologie. Hierbij zijn onder meer de criteria *Openness and integrity*, *Open science* en *Human resources* toegevoegd.

De algemene doelstelling van een audit is de beoordeling van de wetenschappelijke kwaliteit en onafhankelijkheid van de activiteiten van het RIVM op een bepaald terrein door een internationale groep van deskundigen onder extern voorzitterschap en ondersteund door een externe secretaris.

Naast de wetenschappelijke kwaliteit vraagt de Commissie nadrukkelijk om ook de maatschappelijke relevantie in ogenschouw te nemen. Eén of twee leden van de Commissie, die per toerbeurt worden aangewezen (afhankelijk van het onderwerp van de evaluatie), vormen de liaison die de richting en voortgang van het proces bewaakt en begeleidt.

### 5.2 Follow-up audit COVID-19 data analytics and modelling for scientific advice to policy makers

De Commissie heeft in 2022 opdracht gegeven om een extra wetenschappelijke audit uit te laten voeren naar de wetenschappelijke kwaliteit en onafhankelijkheid van het werk van het RIVM op het gebied van [COVID-19 data-analyse en modellering](#). Aanleiding hiervoor was de evidente behoefte aan een evaluatie van dit werk, gezien de enorme impact die deze RIVM-activiteiten op de aanpak van de coronacrisis en daarmee op de Nederlandse samenleving hebben gehad.

De reikwijdte van deze audit betrof de COVID-19 data-analyse en modellering (DAM) voor beleidsadvisering in Nederland, met name gericht op advisering aan het ministerie van VWS, het Outbreak Management Team en de Gezondheidsraad. Het onderzoek had betrekking op de werkzaamheden van het RIVM van 1 januari 2020 tot 1 juni 2022.

De auditcommissie concludeerde dat onder omstandigheden van hoge druk en met beperkte middelen de experts van het RIVM op het gebied van data-analyse en modellering werk van uitstekende kwaliteit hebben geleverd, ook in vergelijking met nationale agentschappen en adviesorganen met soortgelijke missies in andere landen.

---

<sup>2</sup> [https://www.nwo.nl/sites/nwo/files/documents/SEP\\_2021-2027.pdf](https://www.nwo.nl/sites/nwo/files/documents/SEP_2021-2027.pdf)

Strategische aanbevelingen van de auditcommissie waren:

1. Versterk structureel de capaciteit van de data-analyse- en modelleer-teams.
2. Geef prioriteit aan het opleiden van nieuwe experts in data-analyse en modellering van infectieziekten in Nederland en trek meer master- en PhD-studenten aan bij het RIVM.
3. Verbeter structureel de toegang tot alle relevante datastromen voor data-analyse en modellering van infectieziekten op het RIVM.
4. Verbeter de transparantie van en communicatie over het modelleerwerk van infectieziekten door het RIVM.
5. Zet een nationaal netwerk op van samenwerkende instellingen op basis van reeds bestaande memoranda van overeenstemming, waarbinnen gegevens en modellen gemakkelijker kunnen worden gedeeld.
6. Versterk het streven om gedragswetenschappelijke data en de bredere maatschappelijke impact van pandemieën op te nemen in het modelleerwerk van infectieziekten door het RIVM.
7. Versterk de interne samenwerking tussen RIVM-afdelingen die betrokken zijn bij data analyse en modelleerwerkzaamheden.
8. Zorg voor duurzame financiering van het modelleerwerk van infectieziekten door het RIVM en voor onderzoek in samenwerking om de toekomstige pandemische paraatheid te verbeteren.

De aanbevelingen uit de audit zijn zoveel als mogelijk geïmplementeerd. Een limiterende factor is dat er geen structurele financiering is toegezegd voor de opvolging van een aantal van de voorgenomen verbeteringen. Het Kabinet heeft besloten de beschikbare middelen terug te schroeven. De Commissie benadrukt het belang van het opvolgen van de gedane aanbevelingen en spreekt haar zorgen uit over het ontbreken van (structurele) financiering ten behoeve van het versterken van de data-analyse en modellering. In het bijzonder maakt de Commissie zich zorgen over het wegvallen van de financiële middelen voor het programma Pandemische Paraatheid.

### **5.3 Wetenschappelijke audit centrum Milieukwaliteit (MIL)**

De Commissie heeft een reguliere wetenschappelijke audit laten uitvoeren van het centrum Milieukwaliteit van het RIVM. Deze audit had een brede scope (d.w.z. was niet toegespitst op een bepaald inhoudelijk afgegrensd onderwerp, maar omvatte een groter organisatieonderdeel).

In 2023 heeft de visitatie voor de [audit](#) plaatsgevonden, waarvan de conclusies in 2024 zijn vastgesteld. De auditcommissie concludeerde dat:

1. MIL over het algemeen op een robuuste manier monitort wat er nodig is voor het maken van nationaal en regionaal milieubeleid;
2. MIL-methoden geschikt zijn voor het beoogde doel op nationaal en regionaal niveau. Tegelijkertijd zou MIL minder terughoudend kunnen zijn om alle gebruikers en het grote publiek erop te wijzen wanneer het gebruik van deze methoden buiten het toepassingsgebied overweegt (bijv. op lagere en meer ruimtelijke gedetailleerde niveaus);
3. MIL meer prioriteit moet geven aan de eigen onderzoeksagenda en kennisbasis in nauwe samenwerking met universiteiten en andere onderzoeksinstituten om voldoende voorbereid te

zijn op opkomende problemen en ontwikkelingen. Het ontwikkelen van deze onderzoeksagenda vereist robuuste, structurele financiering.

Over het algemeen zou MIL proactiever kunnen optreden bij het overtuigen van de ministeries dat ook methodologieontwikkeling moet worden opgedragen. Dit zou zowel de beleidsrelevantie als de onafhankelijkheid van MIL vergroten. Innovatie is in het belang van de kwaliteit van verplichte en routinematige producten en samenwerking met anderen zal de kwaliteit en acceptatie van resultaten verbeteren, terwijl de kwetsbaarheid van MIL-output wordt verminderd.

De audit leidde tot 13 concrete aanbevelingen opgesplitst over drie strategische prioriteiten: 1) onderzoek en innovatie, 2) robuuster personeelsopbouw en 3) behoud van neutraliteit en autoriteit van het RIVM. De aanbevelingen van de auditcommissie zijn vertaald in 13 actiepunten ([RIVM response to the scientific audit report on the Centre for Environmental Quality \(MIL\)](#)). De opvolging, voortgang en afronding van alle actiepunten worden expliciet gemonitord door het MIL-management, onder andere via de planning- en controlcyclus van het RIVM. Het RIVM rapporteert begin 2025 aan de Commissie over de voortgang van deze actiepunten.

De Commissie waardeerde de concreetheid van de aanbevelingen voor de toekomst en was verheugd te vernemen dat de methoden van MIL 'fit for purpose' zijn bevonden. De Commissie ziet uit naar de voortgang in de opvolging van deze aanbevelingen.

#### **5.4 Audit SPR**

In 2024 heeft de Commissie besloten dat in 2025 een wetenschappelijke audit zich zal richten op het Strategisch Programma RIVM. De focus van deze audit ligt op wetenschappelijke kwaliteit en onafhankelijkheid, relevantie voor wetenschap en maatschappij, operationele kwaliteit en levensvatbaarheid van SPR. Deze audit is een volledige evaluatie van SPR 2019-2022 en een tussentijdse evaluatie van SPR 2023-2026.

De resultaten van de audit worden naar verwachting besproken met de Commissie in 2025 en vervolgens gepubliceerd op de website van het RIVM.

## 6. Vertrouwenspersoon Wetenschappelijke Integriteit

In 2024 is de Vertrouwenspersoon Wetenschappelijke Integriteit (VWI) vijf keer benaderd met vragen over wetenschappelijke integriteit. Soms kon volstaan worden met één enkel contact, in andere gevallen waren meerdere contactmomenten nodig, waarvan sommigen in 2025 nog doorlopen. Verder is de VWI betrokken geweest bij drie vragen van externe personen of partijen. Het ging in alle drie de gevallen om de wijze waarop onderzoeksresultaten werden samengevat voor informatie op de RIVM-website. Bij één geval is de externe persoon of partij overgaan tot een officiële klacht bij de Commissie van Toezicht.

Naar aanleiding van het advies van het LOWI, waarin werd geconcludeerd dat de Klachtenregeling en Vertrouwenspersoon Wetenschappelijke Integriteit RIVM uit 2019 niet volstond, stelt de Commissie vast dat de nieuwe Klachtenregeling Wetenschappelijke Integriteit RIVM een duidelijke scheiding van rollen en taken tussen de Vertrouwenspersoon Wetenschappelijke Integriteit, de Commissie Wetenschappelijke Integriteit en de Commissie van Toezicht beter vastlegt en borgt. De Commissie is verheugd over deze verbetering, die tevens bijdraagt aan een zorgvuldige behandeling van klachten op het gebied van wetenschappelijke integriteit.

De Commissie constateert dat zich in 2024 binnen het gezichtsveld van de VWI geen problemen hebben voorgedaan die bredere aandacht vragen, maar benadrukt dat het waarborgen van wetenschappelijke onafhankelijkheid en integriteit voortdurende aandacht behoeft.

## 7. Oordeel van de Commissie

- De Commissie oordeelt positief over de wetenschappelijke kwaliteit en onafhankelijkheid van het RIVM in 2024. Dat oordeel berust op een scala aan observaties: de bibliometrische analyse, de resultaten van de uitgevoerde audits, de programma-evaluaties en ook op de wijze waarop het RIVM is omgegaan met wetenschappelijke kritiek en met bedreigingen van de onafhankelijkheid. De Commissie heeft in de auditrapporten diverse aandachtspunten gesignaleerd, welke inmiddels zijn erkend en nader worden opgevolgd.
- Het RIVM slaagt er in het algemeen goed in om haar wetenschappelijke kwaliteit en onafhankelijkheid te waarborgen. Hoewel er momenteel geen acute bedreigingen zijn gesignaleerd, acht de Commissie het wenselijk om met het oog op de toekomst te reflecteren op de vraag hoe de onafhankelijkheid van het RIVM nóg beter geborgd kan worden, bijvoorbeeld door via een scenario-analyse potentiële bedreigingen in kaart te brengen. De Commissie constateert ook dit jaar dat er in 2024 onvoldoende vorderingen zijn gemaakt met structurele borging van de kennisbasis van het RIVM en spreekt opnieuw haar zorg uit over de ontoereikende financiële middelen voor de duurzame borging van de wetenschappelijke kennisbasis van het RIVM. De Commissie meent dat een structurele oplossing noodzakelijk is om de wetenschappelijke kwaliteit te kunnen borgen en vernieuwing in de toekomst te kunnen realiseren.
- Specifiek spreekt de Commissie haar zorg uit over het wegvallen van de financiering van het programma Pandemische Paraatheid.